

Ścieżka przyrodniczo - kulturowa na Bazaltową Górę

Wieś Paszowice leży na południowy zachód od Jawora, przy potoku Paszówka lewym dopływem Nysy Szalonej. Wieś po raz pierwszy wzmiankowana w 1228 r. „Paszowice” to nazwa patronimiczna, znana od XIII w. jako „Paschowicz” (1288), „Passowicz” (1310 r.), „Poschewicz” (1370). Pochodzi ona od spieszczenia imienia osadźcy „Pakośław”, czyli „Pasz”. Można więc powiedzieć, że jest to wieś Paszy lub Paszki. Paszowice są wsią gminną, zamieszkuje ją 1366 osób (2007r.), a sama wieś jest jedną z najdłuższych w Polsce - ma 7 km długości.

Zabytki:

Kościół pw. Św. Trójcy, gotycki, z XIV w., przebudowany w XVII w., pełni dziś rolę cmentarnego. Wewnątrz kościoła renesansowa ambona i barokowy ołtarz. Kościół wzniesiony w 1784 r. przez ewangelików, barokowy, również pw. Św. Trójcy, z wieżą zakończoną hełmem z latarnią. Wewnątrz empory, barokowa szafa organowa. Przed wejściem kolumna maryjna z 1973 r. Na wieży - kolonia nietoperzy gat. nocek duży (*Myotis myotis*).

Naszą wędrowkę „Ścieżką przyrodniczo - kulturową na Bazaltową Górę” o długości ok. 8 km rozpoczynamy przy Gminnym Ośrodku Kultury (1). Drogą wśród pól wędrujemy zgodnie z żółtymi znakami w kierunku wzniesienia Bazaltowej Góry (367 m n.p.m.), przekraczając uskok brzeżny, oddzielający Nizinę Śląską od Sudetów Zachodnich. Wspinaczkę urozmaici nam wspaniała przyroda, w tym najlepiej wykształcona na Pogórzu Kaczawskim i unikalna w skali europejskiej dąbrowa brekiniowa (2). Na szczycie Bazaltowej Góry wznosi się wieża widokowa z 1906 roku (3), wpisana do rejestru zabytków. Drzewa przesłaniają widok z tej niewysokiej, bo 10 - metrowej budowli, lecz ten niedostatek rekompensuje nam punkt widokowy na wyrobiskiem bazaltu (4), z którego rozciąga się widok na Równinę Jaworską, Wzgórza Strzegomskie, Ślęzę i Góry Stołowe. Ścieżka prowadzi wzdłuż krawędzi wyrobiska, gdzie będziemy podziwiać bazaltowy komin wulkaniczny (5). Po krótkim wypoczynku u podnóża Bazaltowej ruszamy dalej w kierunku Kłonic, aby odwiedzić Pustelnika, a raczej zobaczyć grotę, w której dawniej mieszkał (6). Swoją wędrowkę kończymy podziwiając panoramę Jawora przy powstającym osiedlu domków w Kłonicach, a tzw. boczna droga prowadzi nas między zabudowaniami Paszowic na miejsce startu - parking przy GOKu. Po drodze mijamy najładniejszy ogródek w powiecie jaworskim (nr posesji 180).

Zapraszamy na wędrowanie po wulkanie!

Świadczenia w ramach programu:

Partnerzy Programu:

TOYOTA

Partnerzy Projektu:

Szkoła Podstawowa im. Wł. Broniewskiego w Paszowicach

Powiatowe Zrzeszenie LZS w Jaworze

Rada Sołecka Wsi Paszowice

Patronat medialny:

Ścieżka przyrodniczo - kulturowa na Bazaltową Górę

Właśnie mijamy granicę dwóch krain geograficznych: z Równiny Jaworskiej, będącej częścią Niziny Śląskiej wkraczamy do Sudetów Zachodnich, a dokładnie na wschodnią część Pogórza Kaczawskiego. Oddziela je od siebie wyraźnie sudecki uskok brzeżny. Jednocześnie wchodzimy do Parku Krajobrazowego "Chelmy".

Na terenie Gór i Pogórza Kaczawskiego stwierdzono 20 typów siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony w sieci Natura 2000. Ekosystemem o znaczeniu europejskim, występującym jedynie na Pogórzu Kaczawskim, jest podgórska ciepłolubna dąbrowa brekiniowa (*Sorbo torminalis* - *Quercetum*).

Ekosystem ten wykształcił się w szczytowej części Bazaltowej Góry, od wysokości ok. 340 m n.p.m., na skalistym podłożu pokrytym przez płytkie, szkieletowe gleby. Drzewostan tworzy dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*) ze stałą domieszką jarzębu brekini (*Sorbus terminalis*).

Gatunki roślin objęte ochroną ścisłą: jarzab brekinia, buławnik mieczolistny, podkolan biały, gnieźnik leśny, kruszczyk szerokolistny, paprotka zwyczajna, przylaszczka pospolita, lilia złotogłów, wawrzynek wilczetyko, goździk pyszny.

Gatunki zwierząt objęte ochroną ścisłą:

plazy: żaba trawna; gady: jaszczurka żyworodna, padalec, żmija zygzakowata;

ptaki: siniak, dzięcioł duży, rudzik, kos, śpiewak, kapturka, świstunka, pierwiosnek, piecuszek, mucholówka żałobna, modraszka, bogatka, kowalik, pelczacz leśny, wilga, sójka, zięba, grubodziób;

ssaki: nocek duży.

Inne rzadkie gatunki to motyle: kosternik palemon i gurówka meduza - wymienione na Europejskiej czerwonej liście roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem w skali światowej.

kosternik palemon

jarzab brekinia

gwieździk leśny

śpiewak

nocek duży

Jarzab brekinia - drzewo z rodziny różowatych, należy do największych jarzębów występujących w Polsce, osiąga wysokość 30 m i 60 cm średnicy pnia. Korę ma ciemną i popękana. Liście jajowate, długości do 18 cm, z 3 - 5 ostrymi, piłkowatymi kłapami. Owoce są owalne, ok. 1,5 cm długości, brązowe i jasno nakrapiane. Dojrzewają w październiku i listopadzie. Niełatwo je jednak znaleźć, bo brekinia owocuje nie każdego roku, a w dodatku owoce są skupione w wierzchołkowych częściach drzewa. Liście są trochę podobne do dużych liści głogu albo klonu polnego. Kwiaty wyglądają podobnie, jak kwiaty zwykłej jarzębiny, chociaż baldachy są luźniejsze niż w tej ostatniej. Brząk kwitnie w drugiej połowie maja i w czerwcu. Podobnie jak owoców, kwiatów szukać trzeba na wierzchołkach drzew. Brekinia, oprócz limby, cisa, brzozy ojcowekiej i jarzębu szwedzkiego, jest jednym z pięciu gatunków drzew, które podlegają w całej Polsce ochronie gatunkowej.

Według obowiązujących przepisów nie wolno ścinać drzew chronionych ani zrywać jakichkolwiek ich części, chyba że jest to związane z prowadzeniem racjonalnej gospodarki człowieka, w szczególności rolnej, leśnej i rybackiej. Nie wolno też sprzedawać, kupować i przenosić roślin chronionych ani ich części.

Stowarzyszenie w obszarach programowych

Partnerzy Programu:

TOYOTA

Partnerzy Projektu:

Szkoła Podstawowa im. Wł. Broniewskiego w Paszowicach

Powiatowe Zrzeszenie LZS w Jaworsku

Rada Sołecka Wsi Paszowice

Patronat medialny:

Ścieżka przyrodniczo - kulturowa na Bazaltową Górę

Wieża widokowa na Bazaltowej Górze (niem. *Breite Berg*) została wybudowana w 1906 r. Została usytuowana bezpośrednio na podłożu skalnym, w otoczeniu naturalnego lasu ciepłolubnej dąbrowy brekiniowej. Fundatorem budowli było prawdopodobnie RGV. Wpisano ją do rejestru zabytków w 1992r., wyremontowano w 1994 r.

Cokół i ściany wieży wzniesiono z łamanego kamienia bazaltowego na rzucie koła. Do wnętrza prowadzi gotycki wjazd portal w obramieniu z cegły klinkierowej, a wieńczy ją platforma widokowa (korona wieży) podtrzymywana krenelażem na kamiennych kroksztynach. Schody zewnętrzne z ciosów bazaltowych, wewnętrzne z granitu,

stopnice w kształcie trójkąta. Na 9. schodku (licząc od dołu) na podstopnicy wykuta data i inicjały: 1906 W.L.

Budowla ma formę trzech nałożonych na siebie brył zbliżonych do walca (niski cokół, wydłużony, węższy korpus i szersze zwieńczenie - galeria widokowa). Obiekt jest trzykondygnacyjny, dostępny po prostych, jednobiegowych schodach. Ściany zewnętrzne z kamienia, nietynkowane; wewnętrzne otynkowane tynkiem wapiennym. Ma 10 m... wysokości.

Krenelaż (fr. *crénelage* 'karbowanie, ząbkowanie' ze st.fr. *crener* 'nacinąć, karbować') - inaczej blanki - jest to element architektoniczny w postaci zwieńczenia murów obronnych i baszt tzw. zębami, pomiędzy którymi znajduje się wolna przestrzeń; miało to ułatwić obronę w czasie oblężenia: w prześwitach pomiędzy zębami byli rozlokowani łucznicy. Blanki wykorzystywano w budownictwie obronnym, głównie w średniowieczu, bądź w stylach nawiązujących do średniowiecza jako element dekoracyjny.

Kroksztyny to drewniane lub kamienne belki i wsporniki wystające ponad lico muru, wspierające wysuniętą część muru np. blanki, wykusze, machikuly. W budownictwie miejskim często można spotkać kroksztyny jako element ozdobny.

Wykusze - element obronny w postaci zabudowanego balkonu wysuniętego przed lico muru w celu zwiększenia pola ostrzału. Wykusze wspierały się na kroksztynach.

Riesengebirgsverein (RGV) - Towarzystwo Karkonoskie. Organizacja ta powstała w lipcu 1880. Jej główny założyciel **Teodor Donat** był buchalterem zakładów tekstylnych w Mysłakowicach. Siedzibą biura organizacji była Jelenia Góra, zaś koła miały siedziby w wielu miastach Rzeszy Niemieckiej (np. Głogów, Zielona Góra, Wrocław, Szczecin, Poznań, Berlin, Strasburg), a nawet poza Niemcami w Nowym Jorku w USA. Składki roczne wynosiły 2 lub 3 marki i stanowiły główne źródło dochodów, dotacje państwa były niewielkie. Działalność RGV była wszechstronna: budowa i utrzymanie dróg i szlaków; powołanie straży ochrony przyrody; powołanie muzeum regionalnego w Jeleniej Górze; prowadzenie biblioteki i współpraca naukowa z Uniwersytetem Wrocławskim; inicjatywa budowy obserwatorium meteorologicznego na Śnieżce; utworzenie 10 tanich gospod młodzieżowych; organizowanie cotygodniowych wycieczek w sezonie turystycznym; budowa i prowadzenie schroniska turystycznego Prinz Heinrich-Baude nad Wielkim Stawem. W 1905 z okazji jubileuszu 25-lecia z inicjatywy RGV zbudowano wygodną drogę dojazdową na szczyt Śnieżki. RGV działało 65 lat do 1945 r.

Partnerzy Programu:

TOYOTA

Partnerzy Projektu:

Szkoła Podstawowa im. Wł. Broniewskiego w Paszowicach

Powiatowe Zrzeszenie LZS w Jaworsku

Patronat medialny:

Ścieżka przyrodniczo - kulturowa na Bazaltową Górę

Wzgórza Strzegomskie położone są pomiędzy dolinami Nysy Szalonej i Strzegomki na północno-zachodnim krańcu Przedgórz Sudeckiego. Na południu od Sudetów oddziela je Obniżenie Podsudette, zaś na północy łagodnie przechodzą w Wysoczyznę Średzką. Z powodu otaczających je równin, wyglądają dość imponująco, mimo że osiągają zaledwie 353 metry (Krzyżowa Góra) i są najniższą częścią Przedgórz. W krajobrazie Wzgórz Strzegomskich dominują wzgórza porośnięte lasami, na których często można spotkać wychodnie skalne, które okazały się odporniejsze na warunki zewnętrzne niż reszta skał. Charakterystyczne, zwłaszcza w południowej części są kamieniołomy, w których wydobywa się granit i kaoliny.

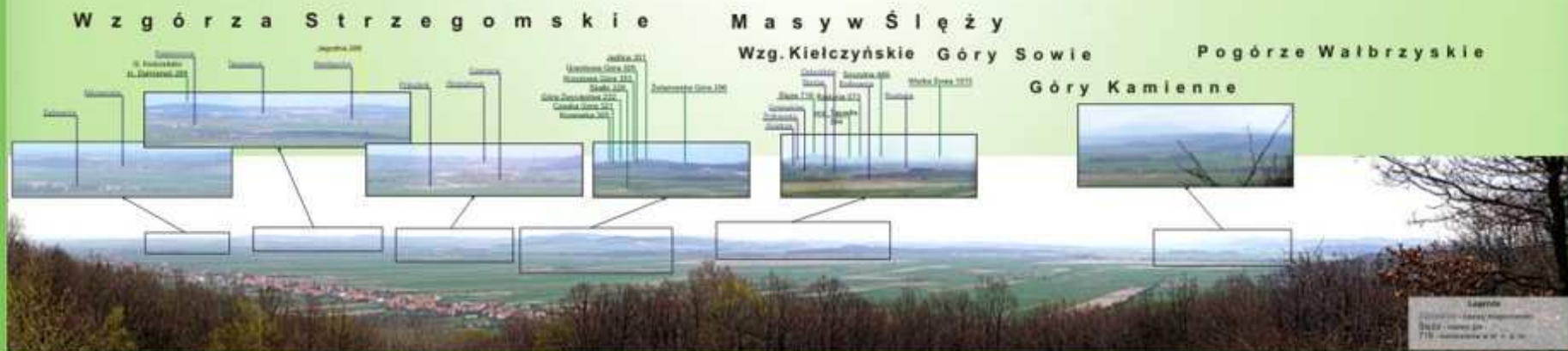
Ślęza (dawniej także nazywana Sobótką) jest najwyższym wznoszącym się na wysokość 718 m n.p.m. szczytem Masywu Ślęży. Ze względu na imponujący wygląd, znaczną wysokość względną (ok. 500 m), specyficzny mikroklimat zwana także Śląskim Olimpem. Góra stanowiła ośrodek pogańskiego kultu solarnego miejscowych plemion jego początki sięgają epoki brązu, a upadek przypada na początki chrystianizacji tych obszarów w X i XI w. Na szczycie góry odnaleziono fragmenty kamiennych wałów oraz zagadkowe posągi z charakterystycznym symbolem ukośnego krzyża według hipotez badaczy krzyż garbo prawdopodobnie związany był z pogańskim kultem solarnym. Wśród rzeźb najbardziej znane to tzw. Grzyb (prawdopodobnie dolna część ludzkiej postaci - w Sobótce), Mnich (u stóp góry - przeniesiony z okolic wsi Garncarsko), Panna z rybą lub Postać z rybą i Dzik (przy drodze na szczyt) oraz Niedźwiedź (na szczycie góry). W pierwszej połowie XII w. Piotr Włostowic ufundował na szczycie klasztor augustianów wkrótce jednak przeniesiony do Wrocławia (1153).

Radunia (po wojnie nazywana Sępią Górą) - drugi wyodrębniający się szczyt w Masywie Ślęży i wznoszący się na wysokość 573 m n.p.m. Na zboczach góry na wysokości ok. 325 m n.p.m. ma swoje źródło rzeka Czarna Woda.

Wzgórza Kielczyńskie to hałdy kopalni, gdzie znaleźć można szereg minerałów. Niewielkie, zbudowane z serpentynitu, malownicze pasemko zalesionych wzgórz rozciągniętych wrzecionowato ze wschodu na zachód, stanowiąc od strony Świdnicy awangardę Masywu Ślęży. Zbudowane z serpentynitów wzgórza te od dawna były przedmiotem zainteresowania ludzi, dlatego na ich zboczach znaleźć można szereg śladów po różnych łomach. Duża kopalnia magnezytu (towarzyszącego serpentynitowi) znajduje się między Wirkami a Wirami po północnej stronie pasemka. Dla turysty atrakcją są hałdy kopalni, gdyż znaleźć można na nich szereg minerałów, w tym chryzoprazy. Wzgórza chronione są w ramach Śląskiego Parku Krajobrazowego.

Wielka Sowa - najwyższy szczyt Gór Sowich i Sudetów Środkowych z najbardziej zniszczonym ekologicznie drzewostanem w tych górach, należy do Korony Gór Polskich, położony jest w Parku Krajobrazowym Gór Sowich. Góra zbudowana jest ze skał metamorficznych z prekambriu. Na szczycie znajduje się wysoka na 25 metrów kamienna wieża widokowa wybudowana w roku 1906. Zbocza Wielkiej Sowy są znakomitymi terenami narciarskimi.

Góry Kamienne to pasma górskie ułożone w kształcie asymetrycznego rogala o długości 50 km z końcami opadającymi na południe. Geologicznie są to góry zbudowane z pomagmowych skał - melafirów (wydobywanego zresztą na skalę przemysłową jako budulec dróg) i porfiru (charakterystycznie czerwonego). Na obszarze Pasma Lesistej oraz najwyższych partii Gór Suchych rozciąga się teren Parku Krajobrazowego Sudety Wałbrzyskie. Ponadto na terenie Gór Kruczych znajduje się rezerwat Kruczy Kamień.

Ślęza
Odpisany - historyczny pomnik
Ślęzy - 718 m n.p.m.
718 - 2000 = 1282

Ścieżka przyrodniczo - kulturowa na Bazaltową Górę

BAZALTOWA GÓRA 367 m. n.p.m.

Jest to czop komina wulkanicznego, w którym zakrzepła lava sprzed 14 milionów lat, z okresu trzeciorzędowego, jako relikwyt wulkanizmu zwanego fałdowaniem alpejskim. Wulkanizm ten związany jest ze strefą tektonicznego uskoku brzeżnego sudeckiego, obecnie wyraźnie oddzielającego Sudety od Przedgórze Sudeckiego. Powstała skała wylewna należy do grupy bazaltów i jest skałą chemicznie zasadową, czyli ubogą w krzemionkę SiO₂, a bogatą w żelazo i magnez.

Obecnie ten ostaniec denudacyjny jest wyraźną dominantą krajobrazową. W odsłonięciach ściany skalne tworzą słupy bazaltowe o sześciobocznym zarysie, u podnóża przykryte gruzami i rumoszem skalnym.

W świeżym przełomie skały widoczne są gniazda mineralne o zielonkawym zabarwieniu to prakryształ oliwinu. Na powierzchni bloków zauważa się zatopione w bazalcie fragmenty innej skały zieleńca. Są to ksenolity (od grek. „ksenos” - obcy, „lithos” - kamień), które wyrwane zostały z otaczających skał przez lawę dążącą ku górze na powierzchnię Ziemi.

Bazaltowa Góra obecnie stanowi cenny przykład paleowulkanizmu ożywiającego krajobraz zdenudowanych starych gór. Jako złożo wartościowego surowca skalnego - jest zagrożona w swoim istnieniu.

*„...Leżący przy drodze kamień nie zasłużył na to przychodni,
Abyś go mijął obojętnie.
Jest bowiem naturalnym synem Ziemi, jest jej synem pierwotnym.
Spójrz na niego choć raz uważnie...”
(Prof. Maria Z. Pullnowa)*

Partnerzy Programu:

TOYOTA

Partnerzy Projektu:

Szkoła Podstawowa im. Wł. Broniewskiego w Paszowicach

Powiatowe Zrzeszenie LZS w Jaworze

Rada Sołecka Wsi Paszowice

Patronat medialny:

Ścieżka przyrodniczo - kulturowa na Bazaltowej Górze

Grota Pustelnika znajduje się w odsłonięciu skał zieleńcowych na wysokości 298 m n.p.m. w dolinie potoku Paszówka. Składają się na nią właściwie dwa otwory w skale, mniejszy o głębokości 2 m oraz większy o długości 5 m i szerokości 1,5 m. W części przytworowej leżą naniesione wiatrem liście i drobne gałęzie. Wbrew nazwie grota nie jest tworem natury, lecz efektem działalności człowieka. W jakim jednak celu powstała - nie wiadomo. Być może prowadzono tu poszukiwania cennych rud metali, a może rzeczywiście mieszkał tutaj mnich pustelnik jak twierdzą mieszkańcy Paszowic, którzy przybyli na te ziemie po II wojnie światowej.

grota, in. jaskinia - to naturalna pusta przestrzeń w skale o rozmiarach umożliwiających jej penetrację przez człowieka. Najliczniejsze są jaskinie krasowe, grawitacyjne, tektoniczne, lodowcowe, wietrzeniowo - erozyjne lub pseudokrasowe.

Badaniem naukowym jaskiń zajmuje się **speleologia**, zaś ich eksploracją **grotołstwo**. W przeszłości jaskinie stanowiły naturalne schronienie dla ludzi pierwotnych przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi, dzikimi zwierzętami, itp. Najstarsze odnalezione ślady obecności przedstawicieli gatunku człowiekowatych pochodzą z jaskini Lunggupo w chińskiej prowincji Seczuan. Ich wiek szacuje się na około 1,85 mln lat. Wykorzystanie jaskiń przez człowieka neandertalskiego potwierdzają liczne znaleziska archeologiczne, także z terenu Polski (jaskinie: Raj, Ciemna, Mamutowa, Nietoperzowa i inne). W czasach nowożytnych jaskinie rzadko już były miejscem stałego osadnictwa, wykorzystywane były sporadycznie, np. jako miejsce schronienia przed nieprzyjacielem. W niektórych kulturach świata jaskinie dalej pełnią funkcje sakralne lub grzebalne.

*Ciemna pieczara, wielkich tajemnic siedziba,
Nikt nie wie co w jej wnętrzu ukryte się mieści,
Kiedy na widok wyjdzie, co światu obwieści,
Co nienawidzić będzie, a co upodoba.
(Józef Cyra, fragm. sonetu „Grota Łokietka”)*

zieleńiec - metamorficzna skała masywna lub słupkowana utworzona w wyniku przeobrażenia (metamorfozy) skał zasadowych lub obojętnych, takich jak np. bazalty i ich tufy. Jednym z minerałów charakterystycznych dla skały zieleńcowej jest chloryt nadający jej charakterystyczną zielonkawą barwę.

Paszówka - potok, lewy dopływ Nysy Szalonej. Wypływa na wysokości ok. 345 - 350 m n.p.m. ze wschodnich zboczy Dębowej (367 m n.p.m.) w okolicach Jakuszowej na obszarze Parku Krajobrazowego Chełmy. W części źródłiskowej składa się z 2 cieków, które zaraz łączą się i tworzą potok. Dalej płynie zalesioną doliną, którą prowadzi droga do Jakuszowej, a niżej droga z Jawora do Lipy. Dociera do górnych domów Paszowic i przez całą wieś płynie do ujęcia na wysokości ok. 195 m n.p.m. Długość potoku ok. 9,1 km.

Partnerzy Programu:

TOYOTA

Partnerzy Projektu:

Szkola Podstawowa im. Wł. Broniewskiego w Paszowicach

Powiatowe Zrzeszenie LZS w Jaworze

Rada Sołectwa Wsi Paszowice

Patronat medialny:

